

Hur skapar vi en fredskultur i en värld av våld?

Göteborg, den 1 okt. 2018.

Plats: Viktoriahuset, rum 304, Linnégatan 21, Göteborg.

Ingeborg Breines, tidigare direktör för avdelningen för Kvinnor och Fredskultur i UNESCO och president i Internationella Fredsbyrån, IPB, International Pleace Bureau.

IB: Tomas Magnusson och jag har tidigare arbetat tillsammans i Internationella Fredsbyrån. Jag har många år i UNESCO verkat för en fredskultur. I maj i år reste vi trettio personer från Norge till Ryssland under devisen ”Grannar som vänner, inte fiender!” Det gläder mig att nu höra att ni i Göteborg kommer att arbeta vidare för goda vänkontakter med Ryssland och då använda samma paroll.

Vi har bara ett jordklot men betar oss som om vi hade över tre. Miljö- och klimatomständiga hot kan inte militären skydda oss emot. En värld som militariserar missbrukar jordens resurser.

Vi i Norge är dubbelt bundna till NATO genom vår regering och vårt medlemskap i NATO och genom att Jens Stoltenberg är dess ledare. I juli – då NATO hade sitt möte i Bryssel – markerade vi i fredsrörelsen mot militarisering.

APPELL den 11 juli 2018 utanför stortinget i Oslo

Här läste Ingeborg upp sin appell vid fredsrörelsens manifestation. Den är så precis och kraftfull att den förs in i sin helhet, dock i svensk översättning, inte bara som en länk:

”Välkomna till denna punktmarkering mot militarisering som vi symboliskt har kallat **Fem i Tolv!**

Tack för att ni ville vara med! Vi är extra glada att ni kom eftersom det inte är så lätt att mobilisera folk i 30 graders värme mitt i sommarferien. Vi har valt denna tidpunkt eftersom NATOs toppmöte i Bryssel börjar idag och vi vill vara samtidiga med fredsrörelsen i Europa som demonstrerar i Bryssel – och egentligen har demonstrerat från den 7 juli, som är årsdagen av FNs Traktat för ett kärnvapenförbud som Norge varken har skrivit under eller ratificerat. Skam åt fäderneslandet!

Och varför är vi här framför Stortinget?

Vi är här för att vi är rädda, indignerade, besvikna, ja egentligen rasande, över att dessa många raffinerat uttänkta metoder för att få oss att tro att militär makt ger oss säkerhet och trygghet i stor utsträckning verkar ha lyckats.

Vi är här för att vi menar att vår säkerhetspolitik är gammaldags, utdaterad, illusorisk, rätt och slätt löjlig om den inte också hade varit så farlig.

Vi är här för att vi menar att krig måste kriminaliseras och att de som för, eller uppmanar till krig måste ställas inför internationell rätt.

Vi är här för att vi inte vill ha någon upprustning.

- Inte 2% av bruttonationalprodukten till militären så som NATO kräver
- Inte amerikanska eller andra militärbaser eller spionage på norsk jord – inte på Værnes, inte på Sætermoen, inte på Rygge, inte på Andenes, inte på Fauske, inte i Vardø och absolut inte på Svalbard....
- Inte tunga NATO-övningar i Norge. Vi måste få stopp på krigsövningen Trident Juncture som ska ske mitt i Norge hela hösten med 40 000 soldater, 140 krigsflyg, 70 krigskepp och tanks som når kilometervis, och det hela ska kosta Norge i alla fall en miljard utan att ta med vad som kan bli förstört eller förorenat.

- Inte taggtrådsstängsel längs gränsen mot Ryssland
- Inte amerikanska vapenlager på norsk mark.

Vi är här för att vi inte vill vara en del av NATOs aggressiva och expansiva ”out-of-area”-politik, så som vi sett den i Serbien, Afghanistan, Irak och Libyen . .

- för att vi inte kan godta NATOs kärnvapenstrategi. Vi önskar att alla kärnvapen ska förstöras innan de förstör oss.
- för att vi inte vill ha kärnvapen på norsk mark varken i fredstid eller krig.
- för att vi inte vill att amerikanska kärnvapen ska vara baserade i Europa, i Tyskland, Nederländerna, Belgien, Italien och Turkiet, och inte vill att dessa B61-12 nu ska moderniseras och effektiviseras.

Vi är här för att vi inte vill tillåta de enorma föroreningarna militärindustrin och militärväsendet för med sig. Vi vill inte slösa bort våra resurser på onyttig och farlig produktion och konsumtion.

Vi är här för att vi inte vill ha polarisering, spänning och fiendebildsbyggande som bara är till nytta för militärindustrin och vapenhandlarna.

Vi är här för att vi tror på allas säkerhet i Norden, i Europa, i världen – utan kärnvapen – och med Ryssland .

Vi är här för att vi tror på mänsklig säkerhet, på att vi måste investera i fred, i mellanmänsklig förståelse, i humanism och möjligheter för alla.

Vi är här för att vi önskar bidra till internationell solidaritet och vänskap, för att vi tror på nödvändigheten av att bygga en trygg och tillitsfull värld. Bygga fredskultur och ickevåld. Vi tror på dialog och vill inte vara en del av en aggressiv försvarspakt som hotar och förorenar och tar medel som behövs för att möta människors behov och önskningsar.

Vi är här framför Stortinget för att vi också måste diskutera vår demokrati. Det kan knappast vara deltagarstyrt när folkviljan ofta är så annorlunda mot det som makten utför. Är det representativt när så många viktiga avgöranden göms undan för folk? Det är en myt att demokratier så som vi har dem i dag inte för krig. Världen största demokrati och supermakt leder krigföring. Mellanösterns enda demokrati begår förfärliga övertramp. Och om Norge är en demokrati är vi alla ansvariga för vad Norge är deltar i, i exempelvis Libyen, Afghanistan och i Syrien.

Vi är här för att vi inte är naiva eller oinformerade eller utopister som inte tror på möjligheten att realisera våra visioner

Vi är rätt och slätt här för att vi vill ha en god debatt om vad som är säkerhet, vad som gör oss trygga i dag. Vi vill ha matsäkerhet, – ren luft, och rent vatten som är tryggt för oss, för våra barn och barnbarn – och för alla. Vi vill stärka FN och lägga ned NATO. Militären kan varken lösa klimat- eller miljökrisen, däremot är det den allra största förorenaren. Militären kan inte få bort hotet från kärnvapnen eller lösa konflikter som uppstår genom allt större olikheter. Därför vill vi flytta resurser från militärt försvar till reellt försvar av mänskligheten och vår unika planet.

Vi är här för att vi önskar att Norge som ett rikt land går före och visar vad ett land som baserar sig på fredskultur och dialog kan uppnå. Vi kan bidra till att skapa skönhet, mening och glädje. Förnöjda, kreativa människor brukar inte våld och skapar inte krig.”

#

Jag, som refererar mötet med Ingeborg lägger till **en fil från Ingeborgs föredrag vid Hårdangerakademien den 4 september 2018**. Det var ett föredrag med liknande innehåll som dagens i Göteborg, om fredskultur som möjligt säkerhetspolitiskt alternativ till militär säker-

het. Där berättar hon också om resan till Ryssland i maj och uttalandet som publicerades efter resan.

Här återgår jag till Ingeborgs föredrag i Göteborg och den följande diskussionen.

Fråga från publiken: Svalbard är väl neutralt?

IB: Ja, Svalbard ska enligt traktat vara demilitariserat och neutralt utan installationer men där finns några kablar från fastlandet som vi inte vill ha.

FREDSKULTUR

IB: Begreppet fredskultur användes första gången på en fredskonferens i Elfenbenskusten 1989 arrangerad av UNESCO. Rapporten därifrån utgjorde en grund för utveckling av en vision och ett storstilat program först av UNESCO sedan uppföljt av FN och vidareutvecklat av en rad organisationer, institutioner och individer.

Projektet fick en extra styrka p.g.a. Berlinmurens fall 1989. Det fanns en önskan att modernisera FN. Man ville lägga mer pengar på fredsberedskap, ett förebyggande arbete. UNESCOs stadga inleder: ”Eftersom krig uppstår i människors sinnen är det i människors sinnen som fredens försvar måste byggas” (Originaltext: *“Since war begins in the minds of men, it is in the minds of men that the defences of peace must be constructed.”*)

Syftet är att bygga fred genom internationellt samarbete inom områdena utbildning, kultur och vetenskap. Sociologiskt är det ett sätt att leva på. I visionen skulle respekt för mänskliga rättigheter ersätta olika former för våld; mångkulturell förståelse och solidaritet skulle ersätta fiendebilder; full tillgång till kunskap och information skulle ersätta hemlighetsmakeri och jämlikhet och kvinnofrigörelse skulle ersätta manlig dominans. FNs Generalförsamling antog hösten 1999 ett förslag från UNESCO: *“The Declaration and Program of Action on a Culture of Peace”* (UN Resolution A/ RES/53/243, Sept. 13, 1999).

Fredskultur definierades som ”en rad värden, hållningar och traditioner, vanor och sätt att leva på som baserar sig på respekt för allt levande, och främjande av förståelse, tolerans och solidaritet mellan alla civilisationer, folk och kulturer.”

Målet är att skapa fred genom att ”erkänna att fred inte bara är frånvaro av konflikt, men också fordrar en positiv, dynamisk och deltagande process där dialog uppmuntras och där konflikter löses i en atmosfär av ömsesidig förståelse och samarbete.”

Ett handlingsprogram antogs för bruk i FN-systemet, i medlemsländerna, civilsamfundet och bland intresserade grupper. Det bestod av åtta pelare, aktionsområden för att

1. främja en fredskultur genom utbildning
2. främja hållbar ekonomisk och social utveckling
3. främja respekt för alla mänskliga rättigheter
(Fortfarande är det många stater som inte har ratificerat Deklarationen om Mänskliga Rättigheter, t ex USA)
4. säkerställa jämlikhet mellan kvinnor och män
5. främja demokratisk delaktighet
6. öka förståelse, tolerans och solidaritet
7. understödja deltagande kommunikation och fritt flöde av information och kunskap
8. främja internationell fred och säkerhet

Det handlar om en process av omvårdnad såsom man sköter ett träd eller en orkidé. Man planterar, vattnar och sköter om...

Tre myter

1. Ett gammalt romerskt motto är: Om du önskar fred förbered krig. Detta är helt fel. Om du önskar fred måste du förbereda fred: Du behöver inte en enda stridsvagn för att stö-

- ra ett land, t ex dess elförsörjning eller tillgång till internet.
2. Våld är en del av den mänskliga naturen. Sevilladeklarationen om våld, undertecknad år 1986 av en lång rad företrädare från olika vetenskapliga discipliner, framhåller ”Det är vetenskapligt inkorrekt att säga att vi från våra förfäder bland djuren har ärvt en tendens att kriga. .... Krig är ett specifikt mänskligt fenomen som inte inträffar bland andra djur..... (Det engelska fullständiga originalet av Sevilladeklarationen, se <https://www.laraforfred.se/wp-content/uploads/2016/04/the-Seville-Statement-on-violence.pdf>)
  3. Våld och krig kan vara effektiva metoder att lösa konflikter. Lyckligtvis finns de senaste åren större studier som visar hur konflikter bäst kan lösas långsiktigt, hållbart med hjälp av ickevåldsliga metoder. Konflikter som försöker lösas med makt och våld utan demokratisk delaktighet slutar oftast i nya väpnade konflikter (se t ex Erica Chenoweth, Maria J Stephan: *Why Civil Resistance Works: The Strategic Logic of Nonviolent Conflict* Columbia University press NY 2012. Detta är ett tillägg av den som refererar.)

NATO talar nu om ”humanitär intervention”, ett fult begrepp som flyter runt.

Hur hanterar vi de här myterna? Vi i UNESCO trodde faktiskt att vi skulle kunna ändra utvecklingen till att kunna möta folks behov och intressen. Inför kvinnokonferensen i Beijing 1995 gjorde vi ett “Statement on Women’s Contribution to a Culture of Peace”. Alla kvinnliga stats- och regeringsöverhuvuden utom den norska, Gro Harlem Brundtland signerade.

FN gjorde efter påtryckning från UNESCO år 2000 till ett *Internationellt Fredskulturår* och följande årtionde (2001-2010) till *Det Internationella Decenniet för en Freds- och Icke-våldskultur för Världens Barn*. Handlingsprogrammet för Fredskultur skulle inspirera FN:s medlemsländer till att göra nationella handlingsplaner. (<http://www.fund-culturadepaz.org/doc/HistoryCultureofPeace.pdf>).

Särskilt kvinno-, freds- och ungdomsorganisationer medverkade och det blev en bred rörelse där många organisationer, institutioner och människor arbetade med problemställningar kring jämlikhet, mänskliga rättigheter, nedrustning, fred, miljö och hållbar utveckling. Mer än 75 miljoner människor signerade UNESCO:s Fredskulturmanifest (Manifesto 2000 on a Culture of Peace, utarbetat i samarbete med Nobelprisvinnare. De förpliktigade sig därvid att i stort och smått främja sex levnadsregler: *Respektera allt liv, Förkasta våld, Dela med andra, Lyssna för att förstå, Ta vara på planeten* och *Återuppta solidaritet*.

Vi fick stor succé med fredskulturprogrammet men starka krafter blev ängsliga. De stora västliga länderna ville inte att UNESCO skulle underminera deras militära försvar. En ny generaldirektör för UNESCO tillsattes och det blev stopp för arbetet med fredskultur. Jag själv fick välja mellan fem utvecklingskontor och valde Pakistan och Afghanistan efter 2001.

Fredskulturvisionen har upprätthållits bland en del fredsorganisationer, särskilt kvinnoorganisationerna. Efter september år 2001 skedde ett dramatiskt slut i vårt byggande av en fredskultur i världen. Kampen mot terror har lett till mer terror än någonsin. Resultat: 65 miljoner flyktingar p.g.a. konflikter och miljöförstöring. Vi måste få ett slut på krigen i andra länder för vi klarar inte alltfler flyktingar. Vi måste kriminalisera krig. För att skapa en fredskultur måste vi samarbeta med andra, framför allt med klimat- och miljörelsen. Hur få till det gröna skiftet? Vi måste bruka vår intellektuella kapacitet innan det är för sent. Militären är den största miljöboven. En timmes flygning av ett F-16 stridsflygplan förorenar lika mycket som bilförare under 3 år i USA. 52 (sådana) F-35 flygplan är beställda av Norge! Vi får inte svar på hur mycket diesel de förbrukar. De kan inte skydda oss mot det stora miljö- och klimathotet. Den militära rustningen i världen kostar 1,7 biljoner dollar per år (12 nollor). Ett års militärutgifter motsvarar 615 års reguljära FN-budget.

De 17 hållbarhetsmålen

De två viktigaste besluten togs 2015; Parisavtalet om klimat och Handlingsplanen för en hållbar utveckling. Enligt handlingsplanen är alla världens länder förpliktigade att genomföra de

17 hållbarhetsmålen i FNs Handlingsplan för hållbar utveckling (2016 – 2030). Hade man varje år minskat militärutgifterna i världen med 10% hade man fått tillräckligt för att nå en bra bit. Militären får så mycket resurser att de får folk att tro att vi behöver dem. Man utser fiender: islam och nu Ryssland. NATOs militärutgifter är c:a 15 gånger Rysslands. Ryssland har t o m minskat sina något. Klimat och kärnvapen hotar, särskilt som det nu inte ens är fråga bara om avskräckning utan om att kunna använda dem. De moderniseras att nå längre och riktas mer precist på målet.

Den 7 juli förra året undertecknades i FN ett traktat för internationellt förbud mot kärnvapen. Ännu har bara 19 länder ratificerat det. ICAN fick Nobels Fredspris för sitt arbete som ledde till avtalet. Många unga kvinnor har engagerats via ICAN.

Det tredje stora hotet är de enorma skillnaderna, orättvisorna, mellan människor. Det ger upphov till våld genom att människor måste söka skapa medel för överlevnad. I Norge äger de 8 rikaste männen lika mycket som den fattigaste hälften av befolkningen tillsammans. Det är olikheter som liknar dem på global nivå där förhållandet är 7/hälften. Vad har fredskulturen att ställa upp emot detta? Vi måste ändra på systemet för planeten tål inte vår konsumtion och produktion. Sommarens torka kanske kan få oss att förstå.

Jag träffade påven. Han säger att kärnvapnen är helt oacceptabla. Vi måste få också den protestantiska kyrkan med i motståndet.

Fredsdepartement

Alla länder är – som nämnt – förpliktigade att genomföra de 17 hållbarhetsmålen i FNs Handlingsplan för hållbar utveckling (2016-2030). *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development*. Sambanden mellan fred och utveckling framgår tydligt av inledningen: *“We are determined to foster peaceful, just and inclusive societies which are free from fear and violence. There can be no sustainable development without peace and no peace without sustainable development”*.

Hållbarhetsmålen kommer inte att kunna nås utan fred. Vi vill ha hälften av försvarsdepartementets medel. Vi kan tills vidare tala för ett defensivt försvar. Kväkarna har tagit initiativ till en fredsskatt. Samhällstjänst till alla för omsorg om varandra, gamla, unga, migranter osv. Vi kan få med de unga att tänka på ett nytt sätt. Vi kan välja mellan att hålla temperaturhöjningen under 2 grader eller ge 2% av BNP till militären så som NATO-vännerna kräver.

Ett fredsdepartement för en alternativ säkerhetspolitik, mänsklig säkerhet.

PAUS

GW: Einstein skrev en fråga till Freud om hur man kan få människor att ena sig att verka för fred i stället för att använda våld.

IB: En gemensam fiende skulle kunna göra det – såsom klimat- och miljöförstörelsen.

GW: Klimathotet kanske. Vi behöver förslag på hur det ska läggas upp.

IB: Det är väldigt, väldigt viktigt. Vi står inför ett säkerhetspolitiskt vägval. Tänk att få militären att definiera hotet mot klimatet som det största. Träning behövs på ett nytt sätt. Kanske kan psykologerna få i uppdrag att hitta metoder för att nå fram.

SIPRI ger varje år ut en rapport över världens militära utgifter. USA:s utgifter är skyhöga, c:a 10 ggr högre än Rysslands, som är litet större än Frankrikes och Englands. Kinas är medelstora, högre än Rysslands och ökande medan Ryssland reducerar sina militärutgifter som (som nämnts) är betydligt lägre än USAs.

BG: Vilken styrka i argumenten du redovisat. Det militärindustriella komplexet. Vi måste skapa en annan kultur. De som vill ha krig har pengarna och vi som vill ha fred har inte resur-

serna. Vad gör vi för att vinna över människorna, nå hem till folk som sitter vid TV-rutan och matas med kommersialism? Vi måste prata om det.

TW: Ungdomarna är väldigt bekymrade över klimatet. Om vi får med dem kanske det blir den tändande gnistan. Vi behöver förena oss med miljörörelsen och ungdomarna. Tänk bara hur mycket militären flyger.

IB: Al Gore ledde den amerikanska delegationen till Kyotokonferensen 1997. Militärens föreningar kom inte med i vare sig Kyoto- eller Parisavtalen.

Publ.: Hur driva frågan att ratificera FN-avtalet om förbud av kärnvapen?

IB: I Stortinget finns det ledamöter som vill ratificera. Vem ska vi ge bollen till? Jag har tilltro till Arctic Council. Där är Ryssland och USA med. Så har vi Nordiska Rådet. Det är värt att försöka. Vi måste informera mer om kärnvapen.

TM: Fredsrörelsen behöver ena sig kring paroller. Manifestet för en fredskultur är inspirerande, heltäckande. Kanske bra att ha det med sig. Komma ihåg att söka/tala om helheten. Jag tror vi glömmer det ibland.

BS: Vad blev det för reaktioner på er appell framför Stortinget?

IB: Pressen, Radio, TV är i lag med makten. *Arbeiderbladet* (= Dagsavisen), Arbeiderpartiets tidning, intervjuade mig dagen före och det blev en 2 sidor lång artikel under rubriken "Breines menar NATO hetsar till krig". Tidningen *Klassekampen* tog bara in en liten spalt. Månadstidningen *Ny Tid* skriver om de här frågorna.

Mitt i arbetet för en fredskultur arbetade UNESCO för Rätt till Fred. Det lyckades inte då men senare, 2016, antog FN:s generalförsamling Declaration on the Right to Peace: (Res A/71/189). Dess första artikel säger: "*Everyone has the right to enjoy peace such that all human rights are promoted and protected and development is fully realized*". MEN deklaras inte bindande. Det behövs mer.

Johan Galtung har berättat historien om modern, de två barnen och en apelsin. Hur skulle hon hantera situationen? (Fråga till publiken.) Ja, inte bara dela den i två och anta att barnen skulle nöja sig. Kanske ville det ena barnet teckna apelsinen eller plantera ett apelsinträd från kärnorna, eller..... Poängen är att fråga **Varför** vill du det (ha apelsinen i det här fallet)? Så får du kanske ett svar som kan bidra till förändring.

TN: Hur får vi politikerna att fråga OSS?

IB: Då vi gjorde vår resa till Ryssland skrev alla deltagarna under ett uttalande som vi sedan skickade till parlamentarikerna. Punkterna var följande:

- La fiendebilder og kaldkrigsretorikk som skaper frykt tilhøre fortiden.
- Styrke nordisk-russisk folk til folk samarbeid politisk, praktisk og økonomisk.
- Fremme reell og positiv kunnskap om Russland, ikke minst gjennom besøk, dialog og utvekslinger, via media og i politiske samtaler.
- Revurdere sanksjonene mot Russland.
- Invitere president Putin og utenriksminister Lavrov for nabosamtaler i alle nordiske land slik Finland gjør.
- Signere og ratifisere FN's traktat om Forbud mot Atomvåpen.
- Redusere våre nordiske forsvarsutgifter slik Russland nå gjør. (Se rapport fra Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI) om verdens militærutgifter 2017).

Vi fick svar från några av Stortingetsrepresentanterna och vi ska få ett möte med ett antal av dem. Vi vet inte vilka. Inga partiledare är med bland dem vad vi vet.

Publ.: Vad menar du om kvinnors deltagande i politiken? Kan det förändra något?

IB: Jag är mindre optimistisk än jag var för några år sedan. Försvarsministrar är ibland kvinnor. Hjälper det? Fredsrörelsen har fler kvinnor än män. Kvinnor är inriktade på omsorg men dessvärre tycks inte detta komma fram i politiken. 20 länder har kvinnliga ledare idag. Om vi får ett stort antal kvinnor i ledande positioner kanske deras omsorgskapacitet kan brukas. Också i fredsrörelsen är det hierarkier.

GB: Vi borde få med den fackliga rörelsen De som älskar krig är de som tjänar pengar på det.

LE: Folk i Nej till Nato går runt och delar flygblad, samlar namn mot NATO-medlemskap. Vi möter ofta positiva reaktioner, ger ibland bort en Nej till Nato-knapp.

GW: En idé är att göra en fredskarta. T ex Karl Pontus Arnoldson som grundade Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen fick 1908 års Fredspris. Han reste runt i Norge före unionsupplösningen och han såg att upplevelsen av hot, t ex från Ryssland, ligger i rädsla. Vi måste arbeta för ett utbyte mellan folken. Kvinnoorganisationer och lärare är grupper som kan bidra.

TM: Vill du, Ingeborg, berätta om vad du nu ska göra.

IB: När vi var på Rysslandsturen lovade vi att försöka åstadkomma ett nordiskt-ryskt möte i Norge. Nu hoppas jag att Göteborg kan vara med och få till stånd ett sådant möte någonstans i Norden....

Ja, vad jag nu ska göra. Jag är på väg till Libanon. Där är det en kvinna i Akademin för ickevåld som fått med sig myndigheterna på fredsundervisning i skolan på samtliga nivåer! Jag ska tala om konfliktlösning, fredsbyggande och ickevåld för studenter från tio olika arabländer. Det blir i morgon när det är FN:s internationella dag för ickevåld.

Referat av Karin Utas Carlsson

Bilagd fil är Ingeborg Breines tal på Hardangerakademin i Norge i september i år. Där finns mer att läsa under ämnet: **Fredskultur: Utopi eller säkerhetspolitisk alternativ?**